

Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus Kokkolan kaupungin ja valtion välillä

2021-2027

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Innovaatiotoiminnan ekosysteemisopimus

1. Sopimusosapuolet

Kokkolan kaupunki
Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)

Muut yhteistyösapuolet

Yliopistokeskus Chydenius
Centria-Ammattikorkeakoulu Oy
Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
Kokkolanseudun Kehitys Oy
Keski-Pohjanmaan Liitto
Pohjanmaan ELY-Keskus
Opetus- ja kulttuuriministeriö

2. Tarkoitus ja tausta

Hallitus on asettanut tavoitteeksi nostaa Suomen tutkimus- ja kehittämismenojen osuus nykyisestä 2,7 prosentin bruttokansantuoteosuudesta 4 prosenttiin 2030 mennessä. Tähän pääsemiseksi tarvitaan yhteistä näkemystä ja missioita, kunnianhimoisempaa tutkimus-, kehitys- ja innovaatio (tki-toimintaa) sekä investointeja niin julkiselta kuin yksityiseltä sektorilta.

Kansallisen TKI-tiekartan mukaan korkeatasoinen osaaminen on perusta, jolle tavoitteiltaan kunnianhimoista, alueiden, alojen ja organisaatioiden vahvuudet hyödyntävää, kansainvälisesti kilpailukykyistä ja yhteiskunnan uudistumista tukevaa innovaatiotoimintaa voidaan rakentaa. Valtion ja kaupunkien väliset ekosysteemisopimukset ovat olennainen osa tiekartan uutta kumppanuusmallia, jonka tavoitteena on vahvistaa julkisen ja yksityisen sektorin välistä tki-yhteistyötä. Osaamiskärkien vahvistamiseksi, leventämiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi tutkimusta ja sitä hyödyntäviä verkostoja on koottava isommiksi osaamiskeskittymiksi ja ekosysteemeiksi.

Hallitusohjelmassa linjataan, että yliopistokaupunkien kanssa luodaan erilliset sopimukset julkisen ja yksityisen tki-rahoituksen strategisesta kohdentamisesta globaalisti kilpailukykyisten ekosysteemien vahvistamiseksi. Ekosysteemisopimukset ovat osa hallituksen toimia, joilla Suomesta halutaan luoda vuoteen 2030 mennessä maailman toimivin kokeilu- ja innovaatioympäristö. Hallitusohjelman strategisena tavoitteena on, että Suomi tunnetaan teknologisen kehityksen, innovatiivisten hankintojen ja kokeilukulttuurin edelläkävijänä. Innovatiivisten julkisten hankintojen määrää halutaan kasvattaa 10 prosenttiin julkisista hankinnoista vaalikauden loppuun mennessä sekä niiden avulla kehittää palveluja, luoda kasvua ja mahdollistaa referenssimarkkinoiden kehittymistä.

Kansallisen kaupunkistrategian mukaan kaupungit toimivat osaamisen ja innovaatiotoiminnan sekä yritystoiminnan kehittämisen alustoina. Strategia tunnistaa, että kaupungit ja valtio yhdessä korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä elinkeinoelämän kanssa luovat edellytyksiä maailmanluokan osaamiskeskittymille ja innovaatioympäristöille.

Sopimuksessa määritellyt strategiset painopisteet vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriön tunnistamia ja tukemia korkeakoulujen osaamiseen perustuvia vahvuuksia.

Sopimus on luonteeltaan aiesopimus, joka määrittää osapuolten tahtotilan, tavoitteet ja painopisteet.

3. Tavoitteet

Ekosysteemisopimusten kantavana ideana on innovatiiviset ja edelläkävijyyttä tavoittelevat kaupungit, jotka omien vahvuuksien pohjalta hyödyntävät digitalisaation, uusien teknologioiden ja hiilineutraaliuden tuomia mahdollisuuksia ja siten vauhdittavat elinkeinoelämän uudistumista ja kestävästä kaupunkia.

Sopimuksilla vahvistetaan vetovoimaisten osaamiskeskittymien ja innovaatioympäristöjen rakentumista sekä suomalaisten toimijoiden kytkeytymistä kansainvälisiin tki-verkostoihin ja arvoketjuihin. Sopimuksilla kehitetään innovaatiotoiminnan ekosysteemejä eli tiiviitä yhteistointaverkostoja, vahvistetaan osaamiskärkeä sekä lisätään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan vaikuttavuutta kaupunkilähtöisesti. Keskeisinä keinoina ovat kaupunkikehityshankkeet, innovatiiviset julkiset hankinnat, tutkimustulosten hyödyntäminen, uudet liiketoiminta-ekosysteemit, start-up -yhteisöt sekä osaamisen vahvistaminen kansainvälisten osaajien avulla. Toimenpiteiden odotetaan luovan uutta paikallista kehitysdynamiikkaa, kansainvälisesti merkittäviä uusia kasvuavauksia sekä kaupunkien välisen yhteistyön tiivistymistä sopimuksen painopistealueilla.

Kokkolan kaupungin ja valtion välisellä ekosysteemisopimuksella edistetään ja tuetaan Kokkolan alueen osaamis- ja innovaativetoista kasvua, kilpailukykyä, elinvoimaa sekä työllisyyttä ja kansainvälistymistä. Ekosysteemisopimuksen kautta mahdollistetaan strategisten painopisteiden pidempiaikainen kehittäminen ja luodaan alueelle osaamisperusteista kasvua. Toimenpiteet kohdistuvat akkukemia -ekosysteemin sekä kiertotalouden ja teollisuutta tukevien älykkäiden ratkaisujen sisältökokonaisuuksiin. Painopistealueet kuvataan tarkemmin sopimuksen kohdassa 4.

Ekosysteemisopimukseen linjattuja strategisia painopistealueita on valmisteltu yhteistyössä alueen tki-toimijoiden kanssa. Valmistelussa ovat olleet mukana seuraavat organisaatiot:

- Kokkolan kaupunki
- Yliopistokeskus Chydenius
- Centria-Ammattikorkeakoulu Oy
- Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
- Kokkolanseudun Kehitys Oy
- Kokkola Industrial Park ry hallitus
- Keski-Pohjanmaan liitto
- Pohjanmaan ELY-Keskus

4. Strategiset painopistealueet 2021-2027

Kokkolan alueen kehittämisympäristöjen vahvuudet ovat kemianteollisuudessa sekä luonnonvarojen hyödyntämiseen keskittyvässä biolaaksossa. Kokkola Industrial Park (KIP) on edelläkävijä teollisen kiertotalouden konseptin hyödyntämisessä ja muodostaa ekosysteemin, jota alueen korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistoiminnalla voidaan edelleen vahvistaa. Ekosysteemin tutkimuksellisenä kärkenä on akkukemia. Kiertotalous ja cleantech, yhdessä teollisuuden älykkäiden ratkaisujen sekä ekosysteemiä tukevien koulutusväylien kanssa vahvistavat monilta osin alueen vahvaa akkukemiaan liittyvää kansainvälistä huippuosaamista.

Sopimuksen mukaiset painopistealueet tukevat osaltaan alueellisia kehittämis- ja innovaatiostrategioita. Ekosysteemisopimuksessa määritellyjä toimenpiteitä edistetään Kokkolan alueella maakuntaohjelman painotusten mukaisesti, maakunnan älykkään erikoistumisen painotukset huomioiden niin, että ne tukevat maakunnassa toteutettavia akkukemian ekosysteemin ja kiertotalouden kehittämistoimenpiteitä ja niille valittuja tavoitteita.

Sopimuksen strategiset painopistealueet ovat akkukemia -ekosysteemi sekä kiertotalous ja teollisuutta tukevat älykkäät ratkaisut.

4.1 Painopistealue: Akkukemia

Vuoteen 2027 mennessä tavoitteena on, että akkukemia–ekosysteemi on kansainvälisesti tunnistettu osaamiskeskittymä. Tavoitteena on varmistaa osaavan työvoiman saatavuus, tukea nykyisen teollisuuden kasvua ja edistää uuden liiketoiminnan syntyä. Kansallisesti osallistutaan tukemaan akkustrategiaa ja vahvistetaan edelleen akkukemian klusterin asemaa ja näkyvyyttä kansainvälisesti.

Akkukemia -ekosysteemi mahdollistaa teollisen liiketoiminnan, palvelutoiminnan, tutkimuksen ja koulutuksen synergisen toiminnan ja vahvistaa nykyistä toimintaa sekä synnyttää uusia yrityksiä, työpaikkoja ja investointeja.

Akkukemia -ekosysteemin tavoitteena sopimuskaudella on kasvattaa akkukemian teollisuuden viennin määrää ja liikevaihtoa sekä synnyttää uusia työpaikkoja. Tutkimusrahoituksen monipuolistuminen ja investointien määrän kasvu mahdollistavat osaltaan akkuteollisuuteen liittyvän liiketoiminnan monipuolistumisen ja uuden liiketoiminnan syntymisen. Akkukemian klusteri tulee linkittymään nykyistä pidemmälle materiaalien jalostuksen arvoketjussa.

Sopimuksen tavoitteena on edistää Kokkolan akkukemian ekosysteemin vaikuttavuutta kansainvälisessä toimintaympäristössä. Ekosysteemi on kansainvälisesti tunnistettu ja tiivis osa eurooppalaista akkuekosysteemiä. Alueen koulutus on kansainvälisesti houkutteleva ja kärki-osaaminen vahvistuu kansainvälisessä kentässä. Alan osaamisen kasvattaminen ja uusien osaajien kouluttaminen alueelle ovat avainasemassa.

Kokkolan akkukemian -ekosysteemin toimijoilla on yhteinen tahtotila rakentaa ja koordinoita kansallisella tasolla yhteistyötä ja verkostoa akkukemian osalta.

4.2 Painopistealue: Kiertotalous ja teollisuutta tukevat älykkäät ratkaisut

Tavoitteena on, että Kokkola Industrial Park:n (KIP) alueelle kietoutuva kiertotalouden ja teollisuutta tukevien älykkäiden ratkaisujen muodostama ekosysteemi on kansainvälisesti tunnistettu, vaikuttava ja houkutteleva osaamiskeskittymä. Aluetta kehitetään siten, että varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus, tuetaan nykyisen teollisuuden toimintaa ja kasvua sekä edistetään uusien yritysten etabloitumista alueelle.

Teollisuuden digitalisaatiolla on kilpailukykyä ja toimintaedellytyksiä tukeva rooli kaikessa tuotannollisessa teollisuudessa. KIP:n alueen ekosysteemissä alueen koulutusorganisaatiot sekä ICT-alan yritykset tukevat tuotannollisia yrityksiä kehittämään älykkäitä teollisuutta tukevia ratkaisuja ja luonnonvarojen kestävästä hyödyntämisestä.

Kiertotalouden osalta oleellista on tunnistaa kriittisten sivuvirtojen hyödyntämis- ja liiketoimintapotentiaali, jotta kiertotalous vahvistuu edelleen teollisessa ympäristössä. Tavoitteena on luoda alueelle uusien cleantech ja kiertotalouteen pohjautuvien liiketoimintojen syntymisen

myötä viennin ja liikevaihdon kasvua sekä uusien työpaikkojen syntymistä niin teollisuudessa kuin sitä tukevilla toimialoilla.

Sopimuksen tavoitteena on vahvistaa kiertotalouden innovaatioympäristöä sekä kehittää kiertotalousosaamista koulutuksessa. Kokkola Industrial Park:n teollisen kiertotalouden konseptia kehitetään edelleen yhteistyössä teollisuuden ja tutkimusorganisaatioiden kanssa.

Tarkemmat toimenpiteet ja hankeaihiot esitetään sopimuksen toimenpideliitteessä.

Painopistealueiden 1 ja 2 toimenpiteiden mittarit

Ekosysteemisopimuksen tavoitteena on lisätä painopistealueisiin kuuluvan teollisuuden ja sitä tukevien toimialojen viennin ja liikevaihdon kasvua sekä edistää uusien työpaikkojen syntymistä. Lisäksi tavoitteena on investointien määrän kasvu ja painopistealueisiin liittyvän liiketoiminnan monipuolistuminen. Osaamisen kasvattaminen ja tutkimusrahoituksen monipuolistuminen ovat myös keskeisiä tavoitteita. Ekosysteemisopimuksen toimenpiteissä keskiössä ovat myös kansainvälisen toiminnan ja näkyvyyden vahvistaminen.

- KIPn alueen työpaikkojen määrän kehittyminen (lähtötaso 2020: 2250 kpl)
- KIPn alueella toimivien yritysten lukumäärä (lähtötaso 2020: 70 kpl)
- KIPn alueelle tehdyt investoinnit, huomioiden myös kunnossapidon investoinnit
- Tutkimuksen hankevolyymin kasvu
- Painopistealueita tukevien valmistuneiden tutkintojen määrä
- Painopistealueille syntyneiden innovaatioyritysten määrä

5. Sopimuksen rahoitus

Valtio ja Kokkolan kaupunki yhdessä rahoittavat sopimuksen toteuttamista. Sopimusta rahoitetaan EU:n kestävän kaupunkikehittämisen rahoituksella vuosina 2021 – 2027 (EAKR, ESR ja soveltuvin osin JTF). Tätä ennen sopimuksen toimeenpanon käynnistystä rahoitetaan kansallisesta alueellisesta kehittämisrahasta (AKKE-raha).

Kaupunkiseudun rahoituskehys sopimuksen mukaiseen toimintaan osoitetaan TEM:n alueellisissa rahoitusjakopäätöksissä (AKKE-rahoitus ja EU:n kestävän kaupunkikehittämisen rahoitus) pohjautuen sopimusohjeissa (TEM 24.6.2020) määriteltäviin kriteereihin.

Ekosysteemisopimuksen kokonaisrahoituksessa sovelletaan ohjeellista jakosuhdetta, jossa paikallinen omarahoitusosuus (Kokkolan kaupunki ja muu julkinen rahoitus) on 40 % ja EU:n kestävän kaupunkikehittämisen rahoituksen osuus 60 % (EU ja valtio). Käynnistysvaiheen AKKE-rahoituksessa sovelletaan samaa rahoitussuhdetta. Mahdollisissa yliajallaisissa teemaverkostoissa sovelletaan tästä poikkeavaa jakosuhdetta.

Ekosysteemisopimuksen painopistevalinnat tukevat Keski-Pohjanmaan maakunnan pitkän aikavälin kehittämistarpeiden ja älykkään erikoistumisen strategioita. Ekosysteemisopimuksessa sovittavia kehittämistarpeita on mahdollista tukea siten, kuin asiasta on säädetty Euroopan aluekehitysrahastoa sekä kansallisia kehittämisohjelmia koskevissa säädöksissä.

EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen sisältämiä rahoitusvälineitä voidaan hyödyntää sopimuksen mukaisten kokonaisuuksien (kuten investoinnit) toteuttamiseen.

6. Toteutus ja seuranta

Kaupunkien kanssa solmittavat ekosysteemisopimukset yhdessä muodostavat EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelman kestävästä kaupunkikehittämisestä koskevan kaupunkikehittämisen suunnitelman. Kunkin kaupunkiseudun sopimuksessa toteutettavien toimenpiteiden tulee olla kaupunkikehittämisen suunnitelman mukaisia. Toimeenpanossa noudatetaan lakia alueiden kehittämisestä ja alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta ja rahoittamisesta. Hankkeiden tukikelpoisuuden arviointi perustuu Uudistuva- ja osaava Suomi 2021-2027 -ohjelman ohjelmasiikirjaan.

Sopimuksen toteuttamista seurataan oheisen toimenpidesuunnitelman kautta, johon tässä vaiheessa on esimerkinomaisesti kirjattu suunnitteilla olevia hankeaihoita. Toimenpideliitettä käytetään jatkossa myös sopimuksen tavoitteiden toteutumisen seurantaan. Sopimuksen toteutuksen myötä täsmentyvät toimenpiteet ja hankkeet kirjataan vastaavalla tavalla.

Ekosysteemisopimusta varten Kokkolan kaupunki perustaa johtoryhmän, jossa ovat edustettuina sopimuksen paikallinen pääosapuoli Kokkolan kaupunki ja muut paikallisesti tarpeelliseksi katsomat yhteistyötahot. Johtoryhmä vastaa sopimusta toteuttavien ja sopimuksessa mainittujen strategisten painopisteiden mukaisten hankkeiden ja toimenpiteiden valinnasta sekä tavoitteiden seurannasta.

Sopimukset solmineiden kaupunkien, työ- ja elinkeinoministeriön ja muiden sopimuksissa mukana olevien kansallisten toimijoiden välille perustetaan kansallinen ohjausryhmä, jonka tehtävänä on koordinoita ja seurata sopimusten toteuttamisen kokonaisuutta. Ohjausryhmän tarkoituksena on myös varmistaa hyvä vuorovaikutus kaupunkiseutujen kanssa tavoitteena sopimusten laadukas ja tuloksellinen toteuttaminen ja vertaiskehittäminen.

Sopimuksen sisältöjä (strategisia painopisteitä) voidaan tarpeiden mukaan ja osapuolten välillä yhteisesti tarkistaa sopimuskauden aikana sopimusasiakirjaa päivittämällä. Niin ikään, mikäli sopijaosapuolen edellytykset sopimuksen toteuttamiseen oleellisesti muuttuvat, sopimusta voidaan tarkistaa tai se voidaan purkaa sopijaosapuolen aloitteesta. Tarkistaminen ja purkamisilmoitus tehdään kirjallisesti.

Sopimus astuu voimaan molempien osapuolten allekirjoitettua sen ja päättyy 31.12.2027.

Allekirjoitukset

Mika Lintilä
Elinkeinoministeri

Stina Mattila
Kokkolan kaupunki

Ben Weizmann
Kokkolan kaupunki

LIITE: Alustava toimenpidesuunnitelma